

Jak poprawić jakość życia osób ubogich energetycznie?

Jakub Sokołowski, Jan Frankowski

Główne wnioski

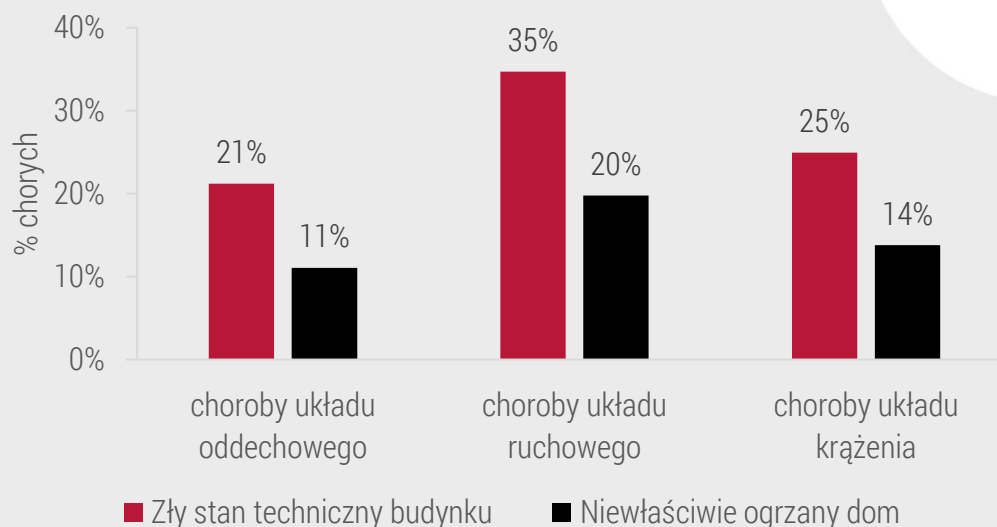
Warunki, w jakich żyją osoby ubogie energetycznie w Polsce, są złe. Jedną z najczęstszych przyczyn takiej sytuacji jest mieszkanie w starych i nieocieplonych budynkach. Wpływa to na pogorszenie stanu zdrowia: rośnie ryzyko chorób układu ruchu oraz krążenia, a ogrzewanie nieefektywnym piecem na węgiel lub drewno wiąże się z wyższym ryzykiem chorób płuc.

Proponujemy dwa instrumenty, które mogą poprawić jakość życia osób ubogich energetycznie. Po pierwsze, wprowadzenie zasiłku celowego na czyste ogrzewanie. Po drugie, pełne finansowanie termomodernizacji i wymiany źródła ciepła oraz podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej budynków wielorodzinnych, co pozwoli kompleksowo ograniczyć skalę ubóstwa energetycznego.

Fakty i liczby

- **1,3 mln (10%)** gospodarstw domowych w Polsce zmaga się z ubóstwem energetycznym.
- **380 tys.** ubogich energetycznie gospodarstw domowych korzysta z pieców na węgiel lub drewno.
- **27 p. p.** – o tyle wyższe jest prawdopodobieństwo występowania chorób układu oddechowego wśród osób ubogich energetycznie, które mają piec na węgiel lub drewno w mieszkaniu (w porównaniu do podłączonych do sieci ciepłowniczej).
- **200 tys.** gospodarstw domowych mieszka w niedogranych domach z przeciekającym dachem i wyraźnie występującą wilgocią.
- **10 p. p.** – o tyle wyższe jest prawdopodobieństwo występowania chorób układu ruchowego wśród osób mieszkających w złych warunkach (niż u osób mieszkających w odpowiednich warunkach).

Osoby z chorobami układu krążenia i układu ruchu często mieszkają w złych warunkach

Źródło: Sokołowski J., Frankowski J., Lewandowski P. (2020). Energy poverty, housing conditions and self-assessed health: evidence from Poland. IBS Working Paper 10/2020.

Wprowadzenie

W Polsce około 10% (1,3 miliona) społeczeństwa to gospodarstwa domowe ubogie energetycznie¹, które nie mogą właściwie ogrzać i oświetlić mieszkania czy korzystać z urządzeń elektrycznych. Najczęstsze przyczyny ubóstwa energetycznego to niska efektywność energetyczna budynku i źródła ciepła, wysokie koszty energii i niskie dochody.

Z ubóstwem energetycznym często wiążą się złe warunki mieszkaniowe i problemy zdrowotne. Trudniej jest właściwie ogrzać starsze budynki o niskiej efektywności energetycznej, które zazwyczaj są ogrzewane piecami na węgiel lub drewno. Jakość warunków mieszkaniowych ma również wpływ na zdrowie. Długotrwałe przebywanie w zawilgoconym i zimnym domu wiąże się z wysokim ryzykiem występowania chorób serca oraz układu ruchu. Ogrzewanie mieszkania przestarzałym piecem na węgiel i drewno oznacza większe zanieczyszczenie powietrza i wyższe ryzyko chorób płuc.

Zmniejszenie skali ubóstwa energetycznego przyczyni się więc do:

- poprawy jakości życia osób ubogich, w tym ich zdrowia,
- zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza, co będzie miało pozytywny wpływ na zdrowie ogółu społeczeństwa,
- zmniejszenia obciążenia systemu ochrony zdrowia.

Żeby zmniejszyć skalę ubóstwa energetycznego, konieczne są dwie interwencje z zakresu polityki publicznej postulowane przez IBS od 2018 r. (Rutkowski i in., 2018):

- termomodernizacja, czyli docieplenie budynku oraz wymiana lub modernizacja instalacji grzewczej,
- podłączenie do sieci ciepłowniczej.

Ta druga interwencja jest zasadna w miejscach, w których sieć ciepłownicza jest rozwinięta. Polityka, która służy poprawie warunków mieszkaniowych i jakości powietrza, powinna dodatkowo uwzględniać działania osłonowe w zakresie ubóstwa energetycznego, takie jak zasiłki na czyste ogrzewanie, przyznawane w ramach świadczeń pomocy społecznej. Pomogłyby one przystosować się gospodarstwom domowym do nowych warunków.

Opracowanie składa się z trzech części. W pierwszej opisujemy warunki, w jakich mieszkają osoby ubogie energetycznie. W drugiej wyjaśniamy, w jaki sposób ubóstwo energetyczne, warunki mieszkaniowe i nieefektywne ogrzewanie związane są z problemami zdrowotnymi. W części trzeciej proponujemy działania z zakresu polityki publicznej mające na celu przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu i poprawę warunków życia osób w trudnej sytuacji materialnej i mieszkaniowej w Polsce.

¹ Do określenia liczby ubogich energetycznie gospodarstw domowych w Polsce wykorzystaliśmy wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa energetycznego: Sokołowski J., Lewandowski P., Kiełczewska A., Bouzarovski S. (2020). A multidimensional index to measure energy poverty: the Polish case, Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy, DOI: 10.1080/15567249.2020.1742817

1. Złe warunki mieszkaniowe osób ubogich energetycznie²

Warunki mieszkaniowe osób ubogich są zdecydowanie gorsze niż tych, które mogą zaspokoić swoje potrzeby energetyczne. Blisko 2,5 miliona osób w Polsce mieszka w budynkach z przeciekającym dachem, nieszczelnymi oknami i drzwiami lub wyraźnie występującą wilgocią. Część mieszkań wymaga natychmiastowej interwencji, do której nie dochodzi ze względu na brak pieniędzy. Ponad trzy miliony osób mieszka w niewłaściwie ogrzewanych budynkach, a prawie połowa gospodarstw domowych w Polsce stosuje piece na węgiel lub drewno jako podstawowe źródło ogrzewania. Przystarzałe piece zwiększają zanieczyszczenie powietrza, a często zagrażają bezpieczeństwu mieszkańców, stając się przyczyną pożarów lub zatrucia czadem.

Ramka 1. Kto w Polsce jest ubogi energetycznie?

Od 2015 r. Instytut Badań Strukturalnych prowadzi badania nad ubóstwem energetycznym w Polsce. W 2020 r. zrealizowaliśmy dwa projekty badawcze dotyczące warunków życia osób w ubóstwie oraz związku między ubóstwem energetycznym i zdrowiem. Do identyfikacji osób ubogich energetycznie wykorzystujemy zestaw pięciu wskaźników, opracowany na podstawie odpowiedzi udzielonych w ankietach. Jako ubogie energetycznie identyfikujemy osoby, które:

1. Mieszkają w budynkach z przeciekającym dachem lub zawilgoconymi ścianami. Wskaźnik: **Zły stan techniczny budynku.**
2. Mieszkają w budynkach, które są niewystarczająco ogrzane zimą. Wskaźnik: **Niewłaściwie ogrzany dom.**
3. Nie są w stanie terminowo opłacać rachunków za energię. Wskaźnik: **Problemy z rachunkami.**
4. Ponoszą wysokie koszty wymagane do właściwego ogrzania budynku i należą do 30% osób o najniższych dochodach. Wskaźnik: **Wysokie koszty – niskie dochody.**
5. Ponoszą zbyt wysokie faktyczne wydatki na energię w stosunku do dochodów. Wskaźnik: **Wysokie faktyczne wydatki na energię.**

Osoby ubogie energetycznie często mieszkają w złych warunkach. W domach osób ubogich energetycznie zazwyczaj są problemy: z przeciekającym dachem, nieszczelnymi drzwiami i oknami czy wyraźnie występującą wilgocią i pleśnią. Wady techniczne dotyczą przede wszystkim starych budynków. Prawie 70% osób, które żyje poniżej minimalnego standardu w Polsce, mieszka w budynkach sprzed 1960 r. (GUS, 2018). Wilgoć i zagrzybienie mieszkań często wynikają z wad budowlanych i sposobu użytkowania domu. Źle zaprojektowana wentylacja powoduje wilgoć, a wietrzenie nieocieplonych budynków szybko obniża temperaturę w mieszkaniu. Także budynki komunalne, przeznaczone dla najmniej zamożnych osób często są nieocieplone i niepodłączone do sieci gazowej i ciepłowniczej. W niektórych brakuje podstawowych udogodnień, takich jak łazienka – w 2018 r. w polskich miastach 4% mieszkań nie posiadało łazienki, a na wsi nawet 17% (GUS, 2018).

Domy osób ubogich energetycznie rzadko chronią mieszkańców przed zimmem lub upałem. Ponad trzy miliony osób w Polsce nie są w stanie właściwie ogrzać mieszkania (GUS, 2018). Im starszy budynek, tym wyższe ryzyko, że jego mieszkańcy nie są w stanie go właściwie ogrzać. Latem, szczególnie w mieszkaniach na poddaszu, temperatura wewnątrz znacznie przekracza zewnętrzną. Opłaty za prąd w sezonie letnim zastępują wówczas

² Wnioski i dane na podstawie raportu: IBS/Danae, 2020. Ubóstwo energetyczne w województwie łódzkim. Regionalne Centrum Pomocy Społecznej, Łódź.

wydatki na węgiel lub drewno w sezonie grzewczym, ze względu na konieczność chłodzenia mieszkań wiatrakami lub klimatyzacją.

Podłączanie do sieci ciepłowniczej ogranicza skalę ubóstwa energetycznego, ale jest uzasadnione ekonomicznie tylko w miejscach, w których sieć energetyczna jest rozwinięta. Na przykład w badaniu w dwóch śląskich miastach: Tychach i Rudzie Śląskiej, tylko 7% podłączonych do sieci ciepłowniczej osób było ubogich energetycznie, w porównaniu do 26% osób, które samodzielnie ogrzewały budynek.

Enklawy ubóstwa energetycznego występują głównie na obszarach starszej zabudowy poza siecią ciepłowniczą. Zaobserwowaliśmy taką prawidłowość m.in. w Rudzie Śląskiej w mieszkaniowych koloniach robotniczych, w których skala ubóstwa energetycznego jest wyższa niż w pozostałych częściach miasta. W Tychach, czyli kolejnym mieście, w którym szczegółowo zbadaliśmy problem ubóstwa energetycznego, więcej osób mieszka w budynkach przyłączonych do sieci ciepłowniczej, a obszarów dotkniętych tym problemem jest znacznie mniej.

Odpowiednie ogrzanie mieszkania stanowi najbardziej uciążliwy problem osób ubogich energetycznie. Prawie 400 tysięcy ubogich energetycznie gospodarstw domowych w Polsce ogrzewa mieszkania piecami na węgiel lub drewno. Brak dostępu do przystępnego cenowo ogrzewania sprawia, że osoby ubogie energetycznie korzystają z przestarzałych pieców na węgiel i przenośnych grzejników elektrycznych. Budynki, w których mieszkają, są często nieocieplone, a ich mieszkańcy zmuszeni są kupować opał niskiej jakości – co również utrudnia dogrzanie domu. Ponadto, osoby ubogie rzadziej wykonują przeglądy techniczne pieców i wentylacji, ze względu na koszty ich naprawy.

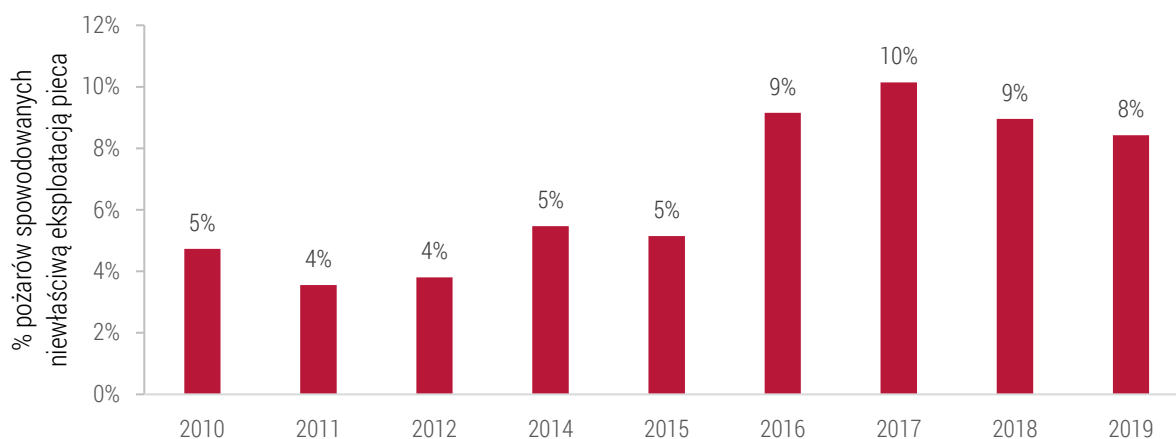
Fotografia 1. Kotłownia po pożarze pieca olejowego. Po tym wydarzeniu mieszkańcy kupili używany, pozaklasowy piec na węgiel.

Źródło: zdjęcia wykonane przez autorów podczas badań terenowych w województwie łódzkim.

Niewłaściwy sposób ogrzewania może zagrażać bezpieczeństwu mieszkańców. Coraz więcej pożarów w Polsce wynika z niewłaściwego używania pieców. Przestarzałe źródła ogrzewania zagrażają bezpieczeństwu nie tylko domowników, ale również ich sąsiadów. W ostatniej dekadzie liczba pożarów spowodowanych niewłaściwą eksploatacją pieca podwoiła się i wyniosła prawie 13 tys. w 2019 r. (dane.gov.pl, 2020). Osoby ubogie ze względu na brak pieniędzy same ulepszają i naprawiają piece lub korzystają z rozwiązań doraźnych, takich jak butle gazowe czy przenośne grzejniki elektryczne. W przypadku ogrzewania elektrycznego, instalacja często nie jest w stanie wytrzymać intensywnego użytkowania sprzętów ogrzewających i chłodzących, co powoduje przeciążanie sieci. W efekcie mieszkania osób ubogich są bardziej narażone na pożary. Częściej dochodzi w nich też do zatrucia czadem i wybuchów gazu.

Wykres 1. Przestarzałe i źle eksploatowane piece jako przyczyna pożarów w Polsce

Uwagi: wykres przedstawia udział pożarów (w ogólnej liczbie zdarzeń w Polsce) spowodowanych niewłaściwą eksploatacją urządzeń grzewczych na paliwo stałe.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dane.gov.pl [dostęp 02.11.2020].

Utrzymanie właściwej temperatury jest szczególnie uciążliwe dla osób starszych i schorowanych. Ogrzewanie ręczne i utrzymanie stabilnej temperatury wymagają kupna, przechowywania i systematycznego uzupełniania opału. W budynkach, w których mieszkają starsze osoby – bardziej narażone na choroby – niewłaściwe ogrzewanie wiąże się z pogorszonym zdrowiem. Dodatkowo, indywidualne ogrzewanie wymaga też wysiłku: wstawania w nocy, noszenia opału, czyszczenia pieca, a także wykorzystania dodatkowych sprzętów – farelek, pochłaniaczy wilgoci lub oczyszczaczy powietrza. Wiąże się też z dodatkowym zużyciem energii, wyższymi kosztami, co szczególnie obciąża budżety domowe emerytów i rencistów. Dlatego znaczna część osób wymieniających źródło ciepła na obszarach miejskich to osoby starsze, które wymianę pieca traktują jako sposób ograniczenia uciążliwych czynności związanych z ogrzewaniem w podeszłym wieku (Frankowski i Tirado, 2020).

Fotografia 1. Po lewej: prowizoryczne obicie ubytków w drzwiach do kotłowni sklejką. Po prawej: czynny piec kaflowy na węgiel przy łóżku piętrowym dzieci.

Źródło: zdjęcia wykonane przez autorów podczas badań terenowych w województwie łódzkim.

2. Związek ubóstwa energetycznego z gorszym stanem zdrowia³

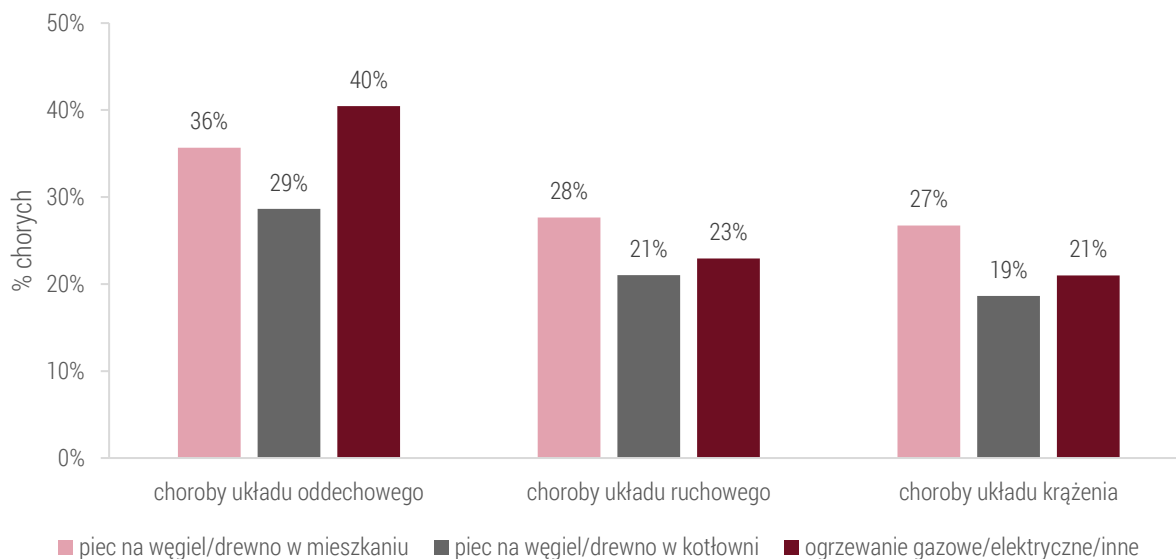
Ubóstwo energetyczne wiąże się nie tylko ze złymi warunkami mieszkaniowymi, ale też z pogorszeniem stanu zdrowia. Mieszkanie w nieodpowiednich warunkach to wyższe ryzyko chorób układu ruchu i krążenia. Ponad 30% osób, mieszkających w warunkach poniżej minimalnego standardu, cierpi na choroby układu ruchu, a 25% na choroby układu krążenia. Dodatkowo, prawdopodobieństwo wystąpienia chorób układu krążenia lub problemów ruchowych jest wyższe o 10 p. p. wśród osób mieszkających poniżej standardu w porównaniu do osób mieszkających w mieszkaniach i domach w dobrym stanie.

Zły stan budynków dotyczy przede wszystkim mieszkań komunalnych. Około 65% gminnych zasobów mieszkaniowych w Polsce to budynki wzniesione przed 1945 r., a mieszkania w zasobach komunalnych są najslabiej wyposażone w instalację elektryczną, grzewczą i wodno-kanalizacyjną (Muzioł-Węclawowicz i Nowak 2018). Ryzyko chorób układu ruchu jest wśród lokatorów tych budynków wyższe o średnio 11 p. p. w porównaniu do właścicieli mieszkań. Mieszkańcy budynków komunalnych mają ograniczone możliwości remontów, w szczególności podłączenia do sieci gazowej i ciepłowniczej oraz ocieplenia ścian i dachu.

³ Wnioski i dane na podstawie: Sokołowski J., Frankowski J., Lewandowski P. (2020). Energy poverty, housing conditions and self-assessed health: evidence from Poland. IBS Working Paper 10/2020.

Ogrzewanie domu piecem na węgiel i drewno to wyższe ryzyko chorób płuc, szczególnie wśród osób ubogich energetycznie. Nieefektywne źródła ciepła zwiększają zanieczyszczenie powietrza wewnątrz mieszkania. Blisko 40% osób posiadających piec na węgiel lub drewno cierpi na choroby układu oddechowego. Mieszkanie w takich warunkach wiąże się z wyższym ryzykiem chorób płuc, takich jak astma i zapalenie oskrzeli, szczególnie wśród dzieci. Dodatkowo, osoby ubogie energetycznie, które ogrzewają mieszkania piecem na węgiel lub drewno znajdującym się w mieszkaniu, są obciążone wyższym o 27 p. p. ryzykiem chorób układu oddechowego, niż osoby ubogie energetycznie, których mieszkania podłączone są do sieci ciepłowniczej.

Wykres 2. Prawie 40% osób z piecem na węgiel lub drewno w mieszkaniu cierpi na choroby układu oddechowego

Źródło: Sokołowski J., Frankowski J., Lewandowski P. (2020). *Energy poverty, housing conditions and self-assessed health: evidence from Poland. IBS Working Paper 10/2020.*

3. Podsumowanie i wnioski dla polityki

Osoby ubogie energetycznie częściej mieszkają w złych warunkach i częściej chorują, w porównaniu do osób, które są w stanie zaspokoić podstawowe potrzeby energetyczne. Proponujemy dwa instrumenty ograniczenia skali ubóstwa i poprawy jakości życia osób ubogich:

- zasiłek celowy na czyste ogrzewanie;
- pełne finansowanie termomodernizacji i wymiany źródła ciepła, w tym podłączanie do sieci ciepłowniczej lub gazowej budynków wielorodzinnych.

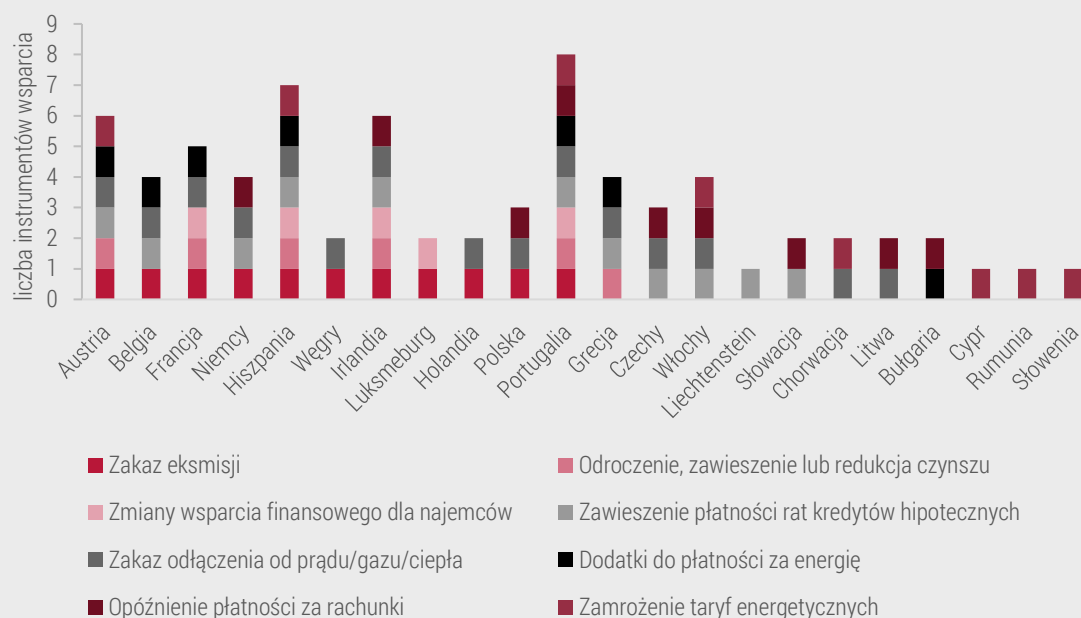
Wprowadzenie zasiłku celowego na czyste ogrzewanie **doraźnie** poprawi jakość życia osób ubogich, natomiast pełne finansowanie termomodernizacji i wymiany źródła ciepła, w tym podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej budynków wielorodzinnych **kompleksowo** ograniczy skalę ubóstwa energetycznego. Poprawi to jakość powietrza, a także zdrowie i warunki życia osób ubogich energetycznie.

Pełne finansowanie termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła lub podłączenia do sieci ciepłowniczej to **najskuteczniejszy instrument przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu**. W Polsce wdrażane są programy Czyste Powietrze oraz Stop Smog, które do pewnego stopnia spełniają warunki wsparcia ubogich energetycznie

gospodarstw domowych. W przypadku Czystego Powietrza wysokość i forma wsparcia jednak nie wystarczy, aby gospodarstwa domowe w trudnej sytuacji materialnej podjęły termomodernizację, pomimo podwyższonego poziomu dofinansowania. W programie Stop Smog, który zakłada pełne sfinansowanie termomodernizacji i źródeł ciepła, w momencie opracowania raportu brało udział jedynie siedem miast⁴.

Ramka 2. Pandemia COVID-19 sprawia, że związek między warunkami mieszkaniowymi i zdrowiem publicznym staje się jeszcze ważniejszy

Warunki mieszkaniowe, ograniczony dostęp do usług zdrowotnych oraz ekspozycja na zanieczyszczenie powietrza mogą zwiększać ryzyko infekcji i śmiertelność z powodu niewydolności płuc. Ze względu na pandemię koronawirusa kraje UE wprowadziły rozwiązania mające ograniczyć trudną sytuację mieszkaniową i eskalację ubóstwa energetycznego. Najczęściej stosowane wsparcie w krajach UE to zakaz eksmisji, odłączenia mediów, zamrożenie czynszów oraz ułatwienie dostępu do dodatków mieszkaniowych. W Polsce wprowadzono ochronę lokatorów przed wypowiedzeniem umowy najmu, podwyżką czynszu i eksmisją oraz zakaz odłączania prądu i gazu z powodu nieopłaconych rachunków. Wzrosła też kwota dodatku mieszkaniowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie OECD (2020) oraz ENGAGER (2020)

Polityka rewitalizacji to dobre rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego, wynikającego z niewłaściwych warunków mieszkaniowych. W jej ramach należy zastępować piece na węgiel i ogrzewanie elektryczne ogrzewaniem centralnym, zwłaszcza w budynkach wielorodzinnych. Poprawi to stan techniczny budynków, bezpieczeństwo i jakość życia ich mieszkańców. Wymiana źródła ciepła w ramach rewitalizacji powinna być priorytetem: pozwala objąć większą liczbę mieszkańców i zmniejszyć uciążliwość smogu na gęsto zaludnionych obszarach miejskich. Rewitalizacja skoncentrowana na walce z ubóstwem energetycznym stanowi także przykład modelowej interwencji przełamującej negatywne zjawiska społeczne, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne.

⁴ Stan na listopad 2020 r.

Zasadne jest utrzymanie lub zwiększenie środków przeznaczonych na remonty komunalnego zasobu mieszkaniowego, a także zapewnienie rekompensat wyższych wydatków na energię wśród osób ubogich. Budżety samorządów są w obecnej sytuacji wyjątkowo obciążone, jednak ewentualne ograniczanie wydatków nie powinno odbywać się kosztem warunków życia osób w najtrudniejszej sytuacji materialnej i mieszkaniowej. Pomoc powinna być kierowana priorytetowo do osób mieszkających w nieocieplonych domach i mogłaby przyjąć formę obniżki czynszu dla lokatorów decydujących się na wymianę źródła ciepła. Kwota wsparcia powinna zależeć od dochodu oraz charakterystyki domu (np. metrażu lub typu ogrzewania).

Poprawa warunków mieszkaniowych jest koniecznym warunkiem sprawiedliwej transformacji sektora energetycznego w Polsce. Ograniczenie zużycia energii oraz emisji bez jednoczesnej utraty jakości warunków życiowych powinno być nadrzędnym założeniem dekarbonizacji gospodarki. Brak gwarancji podstawowych standardów mieszkaniowych, takich jak stabilne ogrzewanie oraz korzystanie z urządzeń elektrycznych, podważa ideę sprawiedliwej transformacji.

Bibliografia

Frankowski J., Tirado Herrero S. (2021), "What is in it for me?" A people-centered account of household energy transition co-benefits in Poland, *Energy Research & Social Science*, Volume 71, 101787, <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101787>

GUS. (2018), *Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (2017)*.

Hesselman M., Varo A., Guyet R., Thomson H. (2020). Global Map of COVID-19 Household Energy Services Relief Measures (według stanu na dzień 22.10.2020 r., za: engager-energy.net/covid19)

IBS/Danae. (2020). *Ubóstwo energetyczne w województwie łódzkim*. Regionalne Centrum Pomocy Społecznej, Łódź.

Muzioł-Węclawowicz A., Nowak K. (2018). *Mieszkalnictwo społeczne. Raport o stanie polskich miast*. Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa

OECD. (2020). *Social housing: A key part of past and future housing policy*, OECD, Paris.

Rutkowski J., Sałach K., Szpor A., Ziółkowska K. (2018). *Jak ograniczyć skalę ubóstwa energetycznego w Polsce?* IBS Policy Paper 1/2018

Sokołowski J., Frankowski J., Lewandowski P. (2020). *Energy poverty, housing conditions and self-assessed health: evidence from Poland*. IBS Working Paper 10/2020

Sokołowski J., Lewandowski P., Kiełczewska A., Bouzarovski S. (2020). *A multidimensional index to measure energy poverty: the Polish case*, *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, DOI: 10.1080/15567249.2020.1742817

Jakub Sokołowski

Instytut Badań Strukturalnych
Uniwersytet Warszawski

e-mail: jakub.sokolowski@ibs.org.pl

Jan Frankowski

Instytut Badań Strukturalnych
Instytut Filozofii i Socjologii PAN

e-mail: jan.frankowski@ibs.org.pl

Informacje dodatkowe

Dziękujemy Janowi Rutkowskiemu za cenne uwagi oraz pomoc w opracowaniu tekstu.

Badanie sfinansowane ze środków European Climate Foundation.

Treść niniejszej publikacji wyraża poglądy Autorów i niekoniecznie jest tożsama ze stanowiskiem Instytutu Badań Strukturalnych. Stosuje się zwyczajowe zastrzeżenia.

Seria IBS Policy Paper

Seria IBS Policy Paper w przystępnej formie prezentuje wyniki badań ekonomicznych w celu podniesienia jakości debaty publicznej.

Redaktor serii – Jan Rutkowski

IBS Policy Paper 1/2021

ISSN: 2451-4365

Redakcja językowa – Dorota Ciborowska

O IBS

Instytut Badań Strukturalnych jest niezależną i apolityczną fundacją naukową. W pracy badawczej koncentrujemy się na analizie ekonomicznej oraz ocenie skutków polityk publicznych w obszarze: rynku pracy, demografii, edukacji, polityki rodzinnej, finansów publicznych oraz energii i klimatu. Korzystamy z nowoczesnych narzędzi modelowych, statystycznych, ekonometrycznych i informatycznych. Badania realizujemy z dbałością o metodologię i obiektywizm.

Od początku działalności (2006 r.) zrealizowaliśmy blisko 200 projektów naukowych, w tym m.in. dla Banku Światowego, OECD, ministerstw, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Kancelarii Prezydenta RP, Narodowego Banku Polskiego, organizacji przedsiębiorców oraz dla innych stowarzyszeń i fundacji. Wyniki badań Instytutu są ogólnie dostępne, a szczególną rolę w ich upowszechnianiu pełnią dwie serie wydawnicze: IBS Working Paper oraz IBS Policy Paper. Wszystkie artykuły, raporty, jak i informacje o naszych projektach oraz konferencjach znajdują się w serwisie ibs.org.pl.

e-mail: ibs@ibs.org.pl

twitter: [@ibs_thinktank](https://twitter.com/ibs_thinktank)